

Vergaderjaar 2024–2025

29 984

Spoor: vervoer- en beheerplan

Nr. 1230

BRIEF VAN HET PRESIDIUM

Aan de Leden

Den Haag, 5 februari 2025

Het Presidium legt hierbij, conform artikel 7.35 lid 2 van het Reglement van Orde, aan u voor het verzoek van de vaste commissie voor Infrastructuur en Waterstaat bij brief van 23 januari 2025 om advies te vragen aan Algemene Rekenkamer inzake de doelmatigheid en doeltreffendheid van de bedrijfsvoering van de NS.

Het Presidium stelt u voor in te stemmen met het bijgevoegde verzoek en dit door te geleiden aan de Algemene Rekenkamer.

De Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal,
Martin Bosma

BRIEF VAN DE VASTE COMMISSIE VOOR INFRASTRUCTUUR EN WATERSTAAT

Op 2 april 2024 heeft de Tweede Kamer de motie van het lid Veltman c.s. (Kamerstuk 29 984, nr. 1197) aangenomen, waarin wordt voorgesteld de Algemene Rekenkamer te verzoeken onderzoek te doen naar de doelmatigheid en doeltreffendheid van de bedrijfsvoering van de NS, met het oog op de periode na 2033, zodat deze resultaten meegenomen kunnen worden tijdens de midterm review met de NS in 2029.

Op verzoek van het Presidium heeft de vaste commissie voor Infrastructuur en Waterstaat de uitwerking van de motie ter hand genomen. De commissie heeft een voorstel voor een verzoek aan de Algemene Rekenkamer op hoofdlijnen voor advies voorgelegd aan de commissie voor de Rijksuitgaven. De commissie voor de Rijksuitgaven heeft een aangepaste formulering van het voorstel in overweging gegeven, waarmee beter wordt aangesloten bij de bevoegdheden van de Algemene Rekenkamer¹.

De commissie voor de Rijksuitgaven geeft in overweging om de Algemene Rekenkamer te verzoeken onderzoek te doen naar de mate waarin de Minister van Infrastructuur en Waterstaat en de Minister van Financiën voor de uitoefening van hun taken en verantwoordelijkheden binnen het stelsel van gemaakte informatie- en verificatieafspraken voldoende zicht hebben op:

- de efficiëntie van de bedrijfsvoering van de NS, en met name op
- de mogelijkheden die de NS zelf heeft om, zonder negatieve gevolgen voor de afgesproken prestaties van de NS, eventuele negatieve financiële effecten binnen de eigen bedrijfsvoering op te vangen voordat opties als prijsverhoging van treinkaartjes of aanvullende overheidssubsidies in beeld komen.

Een relevante deelvraag hierbij is of het stelsel van informatie- en verificatie-afspraken afdoende is en in de praktijk voldoende functioneert om de juistheid, volledigheid en navolgbaarheid van de informatieverstrekking door de NS te waarborgen. Zo bevat de nieuwe concessie algemene informatieafspraken en informatie-afspraken over de vaststelling van het zogenaamde netto financieel effect. Als zich bepaalde ontwikkelingen voordoen dient de NS een onderbouwde, navolgbare opgave van het netto financieel effect te geven en ook te onderzoeken welke maatregelen zij in afwijking van de concessie redelijkerwijs zelf kan treffen om een negatief netto financieel effect zoveel mogelijk te beperken, zonder de prestaties negatief te beïnvloeden of gestegen kosten steeds in de prijs van de treinkaartjes door te berekenen. Vraag is of dergelijke afspraken in de praktijk de betrokken Ministers voldoende waarborgen bieden om vanuit hun verschillende rollen en verantwoordelijkheden goed geïnformeerd te kunnen sturen op een zo goed mogelijke dienstverlening voor de NS-reiziger op een kostenefficiënte manier, zowel in het belang van de treinreiziger als de belastingbetaler.

De commissie voor de Rijksuitgaven adviseert daarnaast om de Algemene Rekenkamer te vragen aan te geven welke eventuele andere aspecten de Algemene Rekenkamer met het oog op een goede invulling van het aandeelhouderschap, de concessie- en subsidierelatie en een zo goed mogelijk vervoerproduct voor de NS-reiziger van belang acht.

¹ <https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/detail?id=2024Z20605&did=2024D48652>

De commissie voor Infrastructuur en Waterstaat ziet in de formulering van de commissie voor de Rijksuitgaven goede mogelijkheden om te voorzien in de kennisbehoefte van de Kamer en neemt deze over in haar verzoek. Daarnaast voegt de commissie een vraag toe over de bevoegdheden en sturingsmogelijkheden van de Staat.

In de bijlage is het aangepaste voorstel van de commissie opgenomen. De commissie verzoekt het Presidium dit verzoek aan de Algemene Rekenkamer ter instemming door te geleiden naar de Kamer.

De voorzitter van de commissie,
Peter de Groot

De griffier van de commissie,
Schukkink

Op 2 april 2024 heeft de Tweede Kamer de gewijzigde motie van het lid Veltman c.s. aangenomen (Kamerstuk 29 984, nr. 1197), waarin wordt voorgesteld de Algemene Rekenkamer te verzoeken onderzoek te doen naar de doelmatigheid en doeltreffendheid van de bedrijfsvoering van de NS, met het oog op de periode na 2033, zodat deze resultaten meegenomen kunnen worden tijdens de midterm review met de NS in 2029.

Aanleiding voor de motie waren de prestaties van de NS in het afgelopen jaar, dat werd gekenmerkt door toenemende vertragingen en afnemende punctualiteit. Daarnaast spelen de aangekondigde verhogingen van de prijzen voor treinkaartjes en de verzoeken aan de Staat om negatieve bedrijfsresultaten te compenseren. De concessie voor het hoofdrailnet is tot en met 2033 onderhands gegund aan de NS. De Tweede Kamer vindt het in dit verband van groot belang dat de staatsdeelneming NS zorgvuldig en doelmatig met publiek geld omgaat, zodat de beste dienstverlening tegen een goede prijs kan worden geboden, zowel in het belang van de belastingbetaler als van de reiziger.

In maart 2024 gaf de NS aan dat niet méér efficiency-maatregelen konden worden getroffen dan het toenmalige pakket, dat was afgesproken in het kader van de gunning van de hoofrailnetconcessie. Begin augustus bleek echter dat er toch meer bezuinigingsmaatregelen mogelijk waren². Deze actuele ontwikkeling onderstreept het belang van onafhankelijk onderzoek door de Algemene Rekenkamer.

Op verzoek van het Presidium heeft de vaste commissie voor Infrastructuur en Waterstaat de uitwerking van de motie ter hand genomen. De commissie ziet in de combinatie van de unieke bevoegdheden uit hoofde van de Comptabiliteitswet ten aanzien van de NS als 100% staatsdeelneming, de expertise op gebied van bedrijfsvoeringsonderzoek en de onafhankelijke positie van de Algemene Rekenkamer een belangrijke meerwaarde voor dit onderzoek, ook ten opzichte van eerdere onderzoeken in opdracht van het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat op basis van door NS ter beschikking gestelde informatie.

Mede op basis van het advies van de commissie voor de Rijksuitgaven luidt het verzoek aan de Algemene Rekenkamer als volgt. De Tweede Kamer verzoekt de Algemene Rekenkamer onderzoek te doen naar de mate waarin de Minister van Infrastructuur en Waterstaat en de Minister van Financiën voor de uitoefening van hun taken en verantwoordelijkheden als concessieverlener, subsidieverstrekker en aandeelhouder binnen het stelsel van gemaakte informatie- en verificatieafspraken voldoende zicht hebben op:

- de efficiëntie van de bedrijfsvoering van de NS, en met name op
- de mogelijkheden die de NS zelf heeft om, zonder negatieve gevolgen voor de afgesproken prestaties van de NS, eventuele negatieve financiële effecten binnen de eigen bedrijfsvoering op te vangen voordat opties als prijsverhoging van treinkaartjes of aanvullende overheidssubsidies in beeld komen.

Een relevante deelvraag hierbij is of het stelsel van informatie- en verificatieafspraken afdoende is en in de praktijk voldoende functioneert om de juistheid, volledigheid en navolgbaarheid van de informatieverstrekking door de NS te waarborgen. Zo bevat de nieuwe concessie algemene informatieafspraken en informatieafspraken over de

² Financiële halfjaarcijfers NS 2024: verlies in eerste helft van het jaar

vaststelling van het zogenaamde netto financieel effect. Als zich bepaalde ontwikkelingen voordoen dient de NS een onderbouwde, navolgbare opgave van het netto financieel effect te geven en ook te onderzoeken welke maatregelen zij al dan niet in afwijking van de concessie redelijkerwijs zelf kan treffen om een negatief netto financieel effect zoveel mogelijk te beperken, zonder de prestaties negatief te beïnvloeden of gestegen kosten steeds in de prijs van de treinkaartjes door te berekenen. Vraag is of dergelijke afspraken in de praktijk de betrokken Ministers voldoende waarborgen bieden om vanuit hun verschillende rollen en verantwoordelijkheden goed geïnformeerd te kunnen sturen op een zo goed mogelijke dienstverlening voor de NS-reiziger op een kostenefficiënte manier, zowel in het belang van de treinreiziger als de belastingbetaler.

De Algemene Rekenkamer wordt verzocht om hierbij ook in te gaan op de bevoegdheden en sturingsmogelijkheden die de Staat vanuit haar verschillende taken en verantwoordelijkheden ter beschikking staan ten aanzien van de efficiëntie van de bedrijfsvoering van de NS.

Daarnaast wordt de Algemene Rekenkamer verzocht aan te geven welke eventuele andere aspecten de Algemene Rekenkamer met het oog op een goede invulling van het aandeelhouderschap, de concessie- en subsidiërelatie en een zo goed mogelijk vervoerproduct voor de NS-reiziger van belang acht.

De resultaten van het onderzoek zouden zowel door het ministerie als de Kamer betrokken moeten kunnen worden bij de midterm review van de concessie voor het Hoofddrailnet 2025–2033 in 2029